

**โครงการศึกษาวิเคราะห์และกำหนดแนวทางแก้ไขเพิ่มเติม
มาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ
Study Project on Analysis and Determination
of Approach to Improving Special Measures under
the Law on Special Investigation**

สุพัตรา แผนวิจิต¹

สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช 9/9 หมู่ 9 ตำบลบางพูด อำเภอปากเกร็ด
จังหวัดนนทบุรี 11120 เมล์ติดต่อ: thailandresearch@gmail.com

Supatra Phanwichit

School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University, 9/9 Moo 9, Bang Phut, Pak Kret,
Chang Wat Nonthaburi, 11120, E-mail: thailandresearch@gmail.com

Received: April 4, 2021; Revised: August 26, 2021; Accepted: September 1, 2021

บทคัดย่อ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นกฎหมายที่มุ่งเน้นปราบปรามการกระทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมพิเศษและกำหนดมาตรการสอบสวนคดีพิเศษไว้หลายมาตรการ ซึ่งสามารถนำมาใช้เพื่อปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติได้ แต่จากศึกษาพบว่าพระราชบัญญัตินี้ ดังกล่าวยังขาดบางมาตรการตามที่กำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และจำกัดเฉพาะการดำเนินการในกรอบภายในประเทศ ไม่สอดคล้องกับลักษณะของคดีพิเศษที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาวิจัยและจัดทำร่างพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่มีหลักการสำคัญในการบัญญัติมาตรการหรือเทคนิคการสอบสวนคดีพิเศษที่จำเป็นและสอดคล้องกับมาตรการสากล เพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายมีประสิทธิภาพในการดำเนินการกับอาชญากรรมพิเศษและอาชญากรรมข้ามชาติ

คำสำคัญ: การสอบสวน มาตรการพิเศษ คดีพิเศษ อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งเป็นองค์กร

¹ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ อาจารย์ประจำสาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช (Assistant professor, Lecturer, School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University).

Abstract

The Special Case Investigation Act, B.E. 2547 (A.D. 2004), is the law focusing on suppression of commission of special criminal offenses. It provides with a multitude special case investigation measures. These measures should be suppression to transnational crimes. However, the study found that the said Act still lacks some measures, which were stipulated in the United Nations Convention against Transnational Organized Crime, A.D. 2000. Moreover, the Act is limited to operations in the framework of the domestic law. As such, it is incompatible with nature of the special cases, which are transnational organized crimes. Therefore, the Authors have conducted the study and research, and prepared the Draft Special Case Investigation Act (No. ...), B.E. (A.D.). Essential principles of the drafted Act are to provide with special case investigation measures or techniques, necessary for and consistent with the universal practices, in order to achieve efficient of law enforcement against special crimes and transnational crimes.

Keywords: Investigation, Special Measure, Special Case, Transnational Organized Crime

1. บทนำ

“อาชญากรรมที่มีลักษณะเป็นองค์กร” เป็นรูปแบบอาชญากรรมได้เปลี่ยนแปลงไปจากอาชญากรรมธรรมดาที่ได้พัฒนารูปแบบและวิธีการกระทำความผิดเป็นองค์กรอาชญากรรมทำให้ยากแก่การรวบรวมพยานหลักฐานและไม่สามารถดำเนินการสืบสวนหรือจับกุมตัวผู้กระทำความผิดและได้สร้างความเสียหายและก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระบบเศรษฐกิจ สังคม และความมั่นคงของประเทศ และขยายผลเป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ (Transnational Organized Crime) ที่มีเครือข่ายเชื่อมโยงข้ามประเทศ ส่งผลให้ปัญหาอาชญากรรมที่มีความรุนแรงมากขึ้น สำหรับปัญหาอาชญากรรมข้ามชาติ อันประกอบด้วย การค้ายาเสพติด การค้ามนุษย์ การค้าอาวุธ การฟอกเงิน การกระทำที่เป็นโจรสลัด อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ และอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ มีแนวโน้มที่จะขยายตัวและควบคุมได้ยาก โดยมีการพัฒนารูปแบบและวิธีการที่ซับซ้อนจากการใช้ประโยชน์จากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี² และด้วยความตระหนักถึงปัญหาขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกจึงต้องร่วมกันคิดและให้ความร่วมมือกันโดยมีอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 (United Nation Convention Against Transnational Organized Crime) กำหนดมาตรการที่ทันสมัยและเหมาะสมกับการต่อต้านและปราบปรามองค์กรอาชญากรรม อย่างไรก็ตาม จากสภาพความรุนแรงของการขยายตัวขององค์กรอาชญากรรมทำให้การบังคับใช้กฎหมายและมาตรการเพื่อปราบปรามองค์กรอาชญากรรมไม่สามารถกระทำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่สามารถดำเนินการเอาผิดกับผู้กระทำความผิดได้ จึงเป็นเหตุผลการจัดตั้งหน่วยงานลักษณะพิเศษ คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (Department of Special Investigation) โดยกำหนดให้เป็นหน่วยงานของรัฐที่มีสถานะเป็นกรมในสังกัดกระทรวงยุติธรรม มีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกัน การปราบปราม การสืบสวนและสอบสวนคดีความผิดทางอาญาที่ต้องดำเนินการสืบสวนและสอบสวนโดยใช้วิธีการพิเศษตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ตามมาตรา 21 ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม³ คดีความผิดทางอาญาเกี่ยวข้องกับผู้ทรงอิทธิพล และคดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็น

² สมาคมความมั่นคงแห่งชาติ, “แผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง (พ.ศ. 2559 – 2564) ภาคผนวก 1,” สืบค้นเมื่อ 28 มิถุนายน 2564, <http://www.nsc.go.th/wp-content/uploads/2018/10/แผนบริหารจัดการชายแดนด้านความมั่นคง.pdf>.

³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551, มาตรา 21 (1) (ค) แก้ไขเพิ่มเติมโดยมาตรา 4.

ผู้ต้องสงสัยหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา และกฎหมายได้กำหนดมาตรการและเทคนิคพิเศษที่แตกต่างไปจากมาตรการตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา อาทิ การค้นยานพาหนะ การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเอกสารพยานหลักฐานใด ๆ ดังเช่น การใช้วิธีการดักฟังทางโทรศัพท์ โทรสาร หรือสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศอื่นใด เป็นต้นได้ ทั้งนี้ ต้องเป็นไปตามเงื่อนไขและหลักเกณฑ์ตามที่กฎหมายกำหนด (มาตรา 25) และการจัดทำเอกสารหลักฐานในการเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มบุคคลใด (มาตรา 27) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดอาญาที่มีลักษณะพิเศษดังกล่าวเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

อย่างไรก็ตาม ที่ผ่านมการบังคับใช้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ยังมีปัญหาและอุปสรรคในการบังคับใช้มาตรการพิเศษหลายประการ อาทิ ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ และความร่วมมือของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องศึกษาวิจัยเพื่อวิเคราะห์ ทบทวนและเสนอแนะแนวทางแก้ไขกฎหมาย โดยเฉพาะการกำหนดมาตรการพิเศษที่มีความจำเป็นและยังไม่มีการบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 โดยพิจารณาให้สอดคล้องกับการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่กระทำในลักษณะองค์กรตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 โดยการศึกษาปัญหาการบังคับใช้มาตรการดังกล่าวจะพิจารณาให้สอดคล้องกับหลักสากล และศึกษาวิเคราะห์การบังคับใช้มาตรการพิเศษของหน่วยงานที่มีภารกิจ เช่นเดียวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษของต่างประเทศ เพื่อนำมาเป็นแนวทางการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทยโดยกำหนดมาตรการพิเศษและมาตรการอื่นที่มีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับหลักสากล โดยการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. เพื่อให้มีผลบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป

2. มาตรการพิเศษตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้าน อาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000

ประเทศไทยได้ลงนามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร เมื่อวันที่ 13 ธันวาคม 2543 และให้สัตยาบันเมื่อวันที่ 16 พฤศจิกายน 2556 โดยเป็นภาคีลำดับที่ 179 และได้มีการตราพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 เป็นกฎหมายอนุวัติการสำหรับอนุสัญญาฯ โดยมีจุดเชื่อมโยงกับคดีพิเศษตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 11 กล่าวคือ ในกรณีที่ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวน

ต่อไปได้เว้นแต่คณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติ ให้คดีดังกล่าวต้องดำเนินการโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้ส่งเรื่องให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ

อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 เป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมาย (Legal Framework) ซึ่งกำหนดให้ประเทศสมาชิกตามอนุสัญญาฯ นี้สามารถให้ความร่วมมือกันในรูปแบบพหุภาคี กล่าวคือ อนุสัญญาฯ ได้กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำ เพื่อให้ประเทศภาคีสามารถนำไปปฏิบัติและเพื่อเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศทั้งทางด้านนโยบาย ตัวบทกฎหมาย แนวทางในการบริหาร รวมถึงการบังคับใช้กฎหมายในการที่จะป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1) ขจัดความเหลื่อมล้ำของมาตรฐานในทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากระบบกฎหมายที่แตกต่างกัน และส่งเสริมความร่วมมือ รวมถึง การให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันในทางกฎหมายของประเทศต่าง ๆ อย่างมีประสิทธิภาพ

2) กำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการยกเว้นกฎหมายภายใน (Domestic Laws) เพื่อดำเนินการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยผลของอนุสัญญาฯ ฉบับนี้ได้กำหนดให้การมีส่วนร่วมในกลุ่มอาชญากรที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร การฟอกเงิน การทุจริตประพฤติมิชอบ และการขัดขวางความยุติธรรม เป็นความผิดอาญาตามกฎหมายภายในเมื่ออนุสัญญาฯ มีผลบังคับใช้⁴

การดำเนินกิจกรรมขององค์กรอาชญากรรมข้ามชาตินั้นมีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมทั่วไป กล่าวคือ มีการดำเนินการที่มีรูปแบบซับซ้อน การวางแผนที่แยบยล มีการแบ่งหน้าที่กันในรูปแบบองค์กรอาชญากรรมตามความรู้ความเชี่ยวชาญของตน หรือใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการปกปิดการกระทำผิด ทำให้การดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานโดยใช้มาตรการธรรมดาไม่เพียงพอที่จะนำพยานหลักฐานดังกล่าวมาพิสูจน์ความผิดของผู้กระทำ ความผิดได้ ดังนั้น ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 20 ได้บัญญัติถึงการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวน (Special Investigative Technique) เพื่อให้รัฐภาคีได้นำมาตรการพิเศษมาใช้เป็นเครื่องมือในการแสวงหาพยานหลักฐานเกี่ยวกับคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยบัญญัติให้รัฐภาคีเป็นผู้พิจารณาดำเนินการให้มีการใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่เหมาะสมโดยออกเป็นกฎหมายภายในในรัฐของตนที่อนุญาตให้สามารถใช้มาตรการการสืบสวนสอบสวนพิเศษเป็นเครื่องมือใน

⁴ รุ่งกานต์ วัชรปริดา, “อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), 18-19.

การสืบสวนสอบสวนคดีที่เกี่ยวข้องกับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ส่วนในระดับระหว่างประเทศ อาจทำเป็นข้อตกลงระหว่างกันในรูปแบบทวิภาคีหรือพหุภาคีก็ได้ ทั้งนี้ ตามบทบัญญัติของอนุสัญญาไม่ได้กำหนดถึงประเภทของเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษที่เป็นรูปแบบตายตัวเอาไว้ แต่ในบทบัญญัติของอนุสัญญาฯ เพียงแต่ยกตัวอย่างประกอบไว้บางประเภทเท่านั้น เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้รัฐภาคีสามารถเป็นผู้ตีความได้อย่างกว้างขวางในการนำมาตรการพิเศษมาใช้ได้หลายรูปแบบ สำหรับรูปแบบของเทคนิคการสอบสวนพิเศษตามที่อนุสัญญาได้ยกตัวอย่างไว้มีดังนี้

2.1 การสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance)

การสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ไม่ได้มีการกำหนดนิยามไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 ข้อ 20 แต่สำนักงานป้องกันยาเสพติดและปราบปรามอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drug and Crime: UNODC) ได้มีการแบ่งรูปแบบหรือลักษณะของการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์โดยแบ่งจากรูปแบบหรือหน้าที่ของการสะกดรอยไว้ดังนี้⁵

1) การเฝ้าตรวจตราทางเสียงหรือการดักฟัง (Audio Surveillance) เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ (Phone-Tapping), การโทรศัพท์ผ่านอินเทอร์เน็ต (Voice Over Internet Protocol) และเครื่องดักฟังเสียงที่ติดตั้งไว้ในห้อง (Room Bugging) เป็นต้น

การเฝ้าตรวจตราทางภาพ (Visual Surveillance) เช่น การเฝ้าติดตามโดยการซ่อนกล้องวิดีโอ (Hidden Video Surveillance), การเฝ้าติดตามโดยการติดตั้งกล้องวิดีโอในรถยนต์ (In-Car Video Systems), กล้องที่ตำรวจใช้ในการบันทึกหลักฐาน (Body-Worn Video Devices), กล้องจับความร้อนสามารถใช้ตรวจวัดความร้อนในพื้นที่ที่ไม่สามารถเข้าถึงได้หรือในพื้นที่ที่มีอันตรายในการเข้าถึงเพื่อตรวจวัด สามารถถ่ายภาพความร้อนได้ทั้งสิ่งมีชีวิตและสถานที่ (Thermal Imaging/Forward Looking Infrared) และ กล้องวงจรปิด (Closed Circuit Television : CCTV) เป็นต้น

3) การใช้เครื่องมือเฝ้าติดตาม (Tracking Surveillance) เช่น ระบบดาวเทียมนำร่องโลกใช้เพื่อระบุข้อมูลตำแหน่งและเวลาโดยอาศัยความถี่สัญญาณนาฬิกาที่ส่งมาจากตำแหน่งของดาวเทียมต่างๆ ที่โคจรรอบโลกทำให้สามารถระบุตำแหน่ง ณ จุดที่สามารถรับสัญญาณ

⁵ "The United Nations, "Convention against Transnational Organized Crime, A.D. 2000," accessed May 4, 2020, https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

ได้ทั่วโลกและในทุกสภาพอากาศ รวมถึงสามารถคำนวณความเร็วและทิศทาง เพื่อนำมาใช้ร่วมกับแผนที่ในการนำทางได้ (Global Positioning System or GPS/Transponders) การนำโทรศัพท์มือถือมาใช้เป็นเครื่องมือเฝ้าติดตาม (Mobile Phone) เทคโนโลยีที่ใช้ในการเก็บข้อมูลหรือระบุสิ่งต่าง ๆ โดยอาศัยคลื่นวิทยุเพื่อตรวจติดตาม (Radio Frequency Identification Devices: RFID) เทคโนโลยีที่ใช้ในการพิสูจน์ตัวตนโดยใช้ลักษณะเฉพาะทางชีวภาพ (Biometric Information Technology) และเทคโนโลยีที่ใช้ในการพิสูจน์ตัวตนโดยใช้ดวงตาแทนกุญแจ (Retina Scans) เป็นต้น

4) การเฝ้าตรวจตราทางข้อมูล (Data Surveillance) โดยใช้คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต (Computer/Internet) ซอฟต์แวร์ที่ออกแบบเพื่อใช้ในการสังเกตการณ์หรือดักจับข้อมูล หรือควบคุมคอมพิวเตอร์โดยผู้ที่ไม่ทราบว่าได้มีการติดตั้งซอฟต์แวร์ดังกล่าวเอาไว้หรือผู้ใช้ไม่ยอมรับ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเพื่อสร้างผลประโยชน์แก่ผู้อื่น (Spyware/Cookies) และโปรแกรมที่สามารถจดจำสิ่งที่เราพิมพ์บนแป้นพิมพ์ โดยโปรแกรมนี้อาจจะจดจำรหัส ข้อมูลส่วนตัวทั้งหมดและจะส่งข้อมูลทางออกจากเครื่องคอมพิวเตอร์โดยทางอีเมลทุก 5 หรือ 10 นาที ไปยังผู้ที่ฝังโปรแกรมเอาไว้ (Keystroke Monitoring) เป็นต้น

2.2 การจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery)

มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุมนี้เป็นเพียงมาตรการเดียวที่อนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ได้กำหนดนิยามไว้ในข้อ 2 (i) ว่า หมายถึง วิธีการอนุญาตให้ของผิดกฎหมายหรือของต้องสงสัยผ่านออกไปจากหรือเข้าไปสู่อาณาเขตของรัฐใดรัฐหนึ่ง โดยการรับรู้และอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานเจ้าหน้าที่ ในการสืบสวนสอบสวนการกระทำความผิดและเพื่อการระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดนั้น⁶ ทั้งนี้ ตามอนุสัญญานี้ไม่ได้มีการกำหนดไว้อย่างชัดเจนว่าสามารถกระทำได้เฉพาะสิ่งของที่ผิดกฎหมายเท่านั้น ดังนั้น จึงได้มีการตีความว่าการจัดส่งภายใต้การควบคุมตามอนุสัญญานี้ว่าครอบคลุมถึงกรณีการจัดส่งบุคคลโดยให้มีการลักลอบค้าและส่งมอบเช่นเดียวกับสิ่งของที่ผิดกฎหมายด้วย⁷

⁶ Article 2 (i) of UNTOC “Controlled delivery shall mean the technique of allowing illicit or suspect consignments to pass out of, through or into the territory of one or more States, with the knowledge and under the supervision of their competent authorities, with a view to the investigation of an offence and the identification of persons involved in the commission of the offence.

⁷ รุ่งโรจน์ แจ่มพิทยากรณ์, “มาตรการพิเศษในการรวบรวมพยานหลักฐานในคดีค้ายาเสพติดแสวงหาประโยชน์ทางเพศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารนิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551), 102-103.

2.3 การอำพรางหรือการปฏิบัติการลับ (Undercover Operations)

สำหรับคำนิยามของคำว่า การอำพรางหรือการปฏิบัติการลับไม่ได้มีการกำหนดไว้ในอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ข้อ 20 แต่ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ได้กำหนดมาตรการอันมีหลักการที่สำคัญ คือ การใช้มาตรการอำพรางตัวหรือการปฏิบัติการลับจะต้องดำเนินการโดยพนักงานเจ้าหน้าที่ของรัฐนั้นภายในเขตดินแดนอธิปไตยของตน เพื่อวัตถุประสงค์ในการต่อต้านอาชญากรรมที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร โดยรัฐภาคีจะได้รับการส่งเสริมให้ทำความตกลงหรือข้อตกลงทวิภาคีหรือพหุภาคีในกรณีที่มีความจำเป็น เพื่อสามารถใช้ปฏิบัติการลับตามความตกลงหรือข้อตกลงนั้นในระหว่างประเทศได้ และรัฐภาคีจะต้องจัดทำและถือปฏิบัติตามความตกลงหรือข้อตกลงนั้นให้สอดคล้องกับหลักการความเท่าเทียมกันแห่งอธิปไตยของรัฐด้วย⁸

3. มาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ

กรมสอบสวนคดีพิเศษถูกจัดตั้งขึ้นเพื่อบังคับใช้กฎหมายในการป้องกันและปราบปรามสืบสวนและสอบสวนการกระทำความผิดอาญาที่มีความซับซ้อนและยากต่อการแสวงหาพยานหลักฐานตามที่กฎหมายกำหนดไว้ในบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 หรือตามที่กำหนดไว้ใน กฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติม ตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เพื่อให้ผู้บังคับใช้กฎหมายสามารถนำเทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษและมาตรการต่างๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานที่มีคุณค่าและเป็นพยานหลักฐานที่ศาลสามารถรับฟังได้ตามกฎหมาย สำหรับการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 นี้ กฎหมายได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษมีหน้าที่ช่วยเหลือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษ โดยให้ถือว่าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ หรือพนักงานสอบสวนตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาด้วย⁹ ทั้งนี้ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการสืบสวน

⁸ วรรณวิภา เมืองถ้ำ, หน่วยที่ 11 การสืบสวนสอบสวนคดีองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ, ใน เอกสารประกอบ การสอนชุดวิชา 41719 กฎหมายกระบวนการยุติธรรมเกี่ยวกับการควบคุมและปราบปรามอาชญากรรมในประเทศและข้ามชาติที่สำคัญ (นนทบุรี: สาขาวิชานิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช), 11-8 – 11-11.

⁹ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 23 บรรทัดหนึ่ง.

สอบสวนและมีอำนาจในการใช้มาตรการพิเศษต่าง ๆ ดังต่อไปนี้¹⁰

3.1 การเข้าถึงข้อมูล / การดักฟัง

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษในการเข้าถึงข้อมูลหรือการดักฟังซึ่งข้อมูลข่าวสารไว้ กล่าวคือ¹¹

เมื่อมีเหตุอันควรเชื่อได้ว่า เอกสารหรือข้อมูลข่าวสารอื่นใดซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีสารสนเทศใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้ เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุมัติจากอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่ออธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าวก็ได้ โดยในการอนุญาตให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารดังกล่าว นั้น ให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาพิจารณาถึงผลกระทบต่อสิทธิส่วนบุคคลหรือสิทธิอื่นใดประกอบกับเหตุผลและความจำเป็นดังต่อไปนี้ด้วยก่อนให้การอนุญาต คือ

- 1) ต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าการกระทำความผิดหรือจะมีการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ
- 2) ต้องมีเหตุอันควรเชื่อว่าจะได้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษจากการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารดังกล่าว
- 3) ไม่อาจใช้วิธีการอื่นใดที่เหมาะสมหรือมีประสิทธิภาพมากกว่าได้

นอกจากนี้ ในการดำเนินการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสาร ให้ผู้เกี่ยวข้องกับข้อมูลข่าวสารในสิ่งสื่อสารดังกล่าวต้องให้ความร่วมมือในการให้ได้มาซึ่งข้อมูลข่าวสารด้วย ซึ่งอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาสามารถสั่งอนุญาตได้คราวละไม่เกิน 90 วัน โดยอธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจกำหนดเงื่อนไขใด ๆ ก็ได้ และภายหลังที่ศาลมีคำสั่งอนุญาตแล้ว หากปรากฏข้อเท็จจริงว่าเหตุผลความจำเป็นไม่เป็นไปตามที่ระบุหรือพฤติการณ์มีการเปลี่ยนแปลงไป อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาอาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งอนุญาตได้ตามที่เห็นสมควร

เมื่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการตามที่ได้รับอนุญาตแล้ว ให้รายงานการดำเนินการดังกล่าวให้อธิบดีผู้พิพากษาศาลอาญาทราบ และห้ามมิให้บุคคลใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารที่ได้มา เนื่องจากวิธีการดังกล่าวข้างต้น เว้นแต่เป็นข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำ

¹⁰ วรพล จรัสกิตติกร, “การใช้มาตรการพิเศษในการแสวงหาพยานหลักฐานในความผิดเกี่ยวกับคดีเลือกตั้ง,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทนิติศาสตรบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2558), 136-141.

¹¹ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 25, 26.

ความผิดที่เป็นคดีพิเศษซึ่งได้รับอนุญาตตามเงื่อนไขแล้วและเป็นการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่หรือตามกฎหมายหรือตามคำสั่งศาลเท่านั้น

อนึ่ง กฎหมายยังได้กำหนดต่อไปว่าบรรดาข้อมูลข่าวสารที่ได้มานั้น ให้เก็บรักษาเฉพาะข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ และให้ใช้ประโยชน์ในการสืบสวนหรือใช้เป็นพยานหลักฐานเฉพาะในการดำเนินคดีพิเศษดังกล่าวเท่านั้น ส่วนข้อมูลข่าวสารอื่นให้ทำลายเสียทั้งสิ้น

3.2 การค้นยานพาหนะ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้กำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการค้นบุคคลหรือยานพาหนะได้ในกรณีที่มีเหตุสงสัยตามสมควรว่ามีทรัพย์สินซึ่งมีไว้เป็นความผิดหรือได้มาโดยการกระทำความผิด หรือได้ใช้หรือจะใช้ในการกระทำความผิดที่เป็นคดีพิเศษ หรือซึ่งอาจใช้เป็นพยานหลักฐานได้¹² โดยกฎหมายกำหนดวิธีการค้นบุคคลหรือยานพาหนะไว้ดังนี้

1) ก่อนเริ่มปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจัดทำบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรหรือพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือความเกี่ยวพันกับพฤติกรรมที่ต้องสงสัยหรือเหตุอันควรเชื่อที่ทำให้ต้องดำเนินการค้นนั้น¹³

2) ในการปฏิบัติหน้าที่ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษกระทำด้วยความรอบคอบเพื่อประสิทธิภาพในการสืบสวนสอบสวน การป้องกันปราบปรามอาชญากรรมและการรักษาความสงบเรียบร้อย โดยต้องคำนึงถึงการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย¹⁴

3) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่มีอำนาจในการค้นบุคคลหรือยานพาหนะได้จะต้องเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 6 ขึ้นไป เป็นผู้ปฏิบัติ เว้นแต่การค้นในเคสสถาน หรือสถานที่ใด ๆ ในเวลากลางคืน ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบตั้งแต่ระดับ 7 ขึ้นไปเป็นผู้ปฏิบัติ¹⁵ อย่างไรก็ตาม พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ดำรงตำแหน่งผู้บัญชาการสำนักอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้หนึ่งผู้ใดเป็นพนักงานสอบสวน

¹² พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 24 วรรคหนึ่ง (2).

¹³ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 5.

¹⁴ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 6.

¹⁵ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 9.

คดีพิเศษผู้รับผิดชอบในการปฏิบัติหน้าที่และอาจมีคำสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ตั้งแต่ระดับ 8 ขึ้นไป เป็นผู้รับผิดชอบ กำกับ ดูแล การปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวได้¹⁶

4) พนักงานสอบสวนคดีพิเศษระดับใดจะมีอำนาจหน้าที่ในการค้นตัวบุคคลหรือยานพาหนะทั้งหมดหรือแต่บางส่วน หรือจะต้องได้รับอนุมัติจากบุคคลใดก่อนดำเนินการให้เป็นไปตามที่อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษกำหนด โดยทำเอกสารให้ไว้ประจำตัวพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้ได้รับอนุมัตินั้น และพนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้นั้นต้องแสดงเอกสารดังกล่าวต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องทุกครั้ง¹⁷

5) ในกรณีมีความจำเป็น พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบอาจขอให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษเข้าร่วมช่วยเหลือในการปฏิบัติหน้าที่ก็ได้¹⁸

6) ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้รับผิดชอบรายงานผลการปฏิบัติหน้าที่เป็นหนังสือต่อผู้บังคับบัญชาเหนือขึ้นไปและให้นำรายงานดังกล่าวรวมเข้าไว้ในสำนวนการสืบสวนหรือสอบสวนแล้วแต่กรณี¹⁹

7) ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษผู้เป็นหัวหน้าในการเข้าค้นส่งสำเนาบันทึกเหตุสงสัยตามสมควรและเหตุอันควรเชื่อ และสำเนาทะเบียนที่การตรวจค้น รวมทั้งบัญชีทรัพย์สินที่ยึดหรืออายัดต่อศาลจังหวัดที่มีอำนาจเหนือท้องที่ที่ทำการค้น หรือศาลอาญาในเขตกรุงเทพมหานคร ภายใน 48 ชั่วโมง หลังจากสิ้นสุดการตรวจค้นเพื่อเป็นหลักฐาน²⁰

8) ในการเก็บรักษาทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ได้มาจากการยึดหรืออายัด ให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติตามข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการเก็บรักษา การใช้ประโยชน์ข้อมูลข่าวสารที่ได้มาและการทำลายข้อมูลข่าวสารอื่น พ.ศ. 2547 ด้วย²¹

9) ทรัพย์สินที่ค้นพบหรือที่ได้มาจากการยึดหรืออายัดนั้น อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจสั่งให้นำออกขายทอดตลาดหรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการได้ภายใต้ระเบียบ

¹⁶ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 8.

¹⁷ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 24 วรรคห้า.

¹⁸ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 13.

¹⁹ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 14.

²⁰ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 24 วรรคสี่.

²¹ ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 11.

กระทรวงยุติธรรมว่าด้วยการนำของกลางออกขายทอดตลาด หรือนำไปใช้ประโยชน์ของทางราชการ พ.ศ. 2547²²

3.3 การแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการใช้มาตรการแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดได้ โดยกำหนดเงื่อนไขเกี่ยวกับการแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดเอาไว้ว่า ในกรณีมีความจำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาที่มีลักษณะเป็นคดีพิเศษ ให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้นหรือเข้าไปแฝงตัวในองค์กรหรือกลุ่มคนใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนได้ และให้ถือว่าการแฝงตัวหรือการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดเป็นการกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย²³

สำหรับการดำเนินการดังกล่าว กฎหมายได้กำหนดวิธีการแฝงตัวและวิธีการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดเอาไว้ ดังนี้

3.3.1 การจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด

1) การอนุมัติให้บุคคลจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดนั้น ให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะ และเมื่อรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมายเป็นการเฉพาะแล้วแต่กรณีอนุมัติให้บุคคลจัดทำเอกสารหลักฐานแล้ว ให้รายงานเพื่อแจ้งให้อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษทราบ²⁴

2) ในการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานให้ผู้บัญชาการสำนักคดี หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือหัวหน้าคณะทำงาน แล้วแต่กรณีที่ได้รับการอนุมัติรับผิดชอบดำเนินการเอง หรือร่วมกับสำนักเทคโนโลยีและศูนย์ข้อมูลการตรวจสอบ หรือร่วมกับหน่วยงานอื่นพิจารณาดำเนินการ แล้วแจ้งเรื่องเป็นบันทึกที่มีชั้นความลับให้นายทะเบียนทราบ²⁵

3) ให้ผู้ถือหรือครอบครองเอกสารหรือหลักฐาน ใช้ประโยชน์เอกสารหรือหลักฐานเฉพาะในการปฏิบัติการหรือหน้าที่ตามคำสั่งเท่านั้น²⁶

²² ข้อบังคับ กคพ. ว่าด้วยการปฏิบัติหน้าที่ของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ, มาตรา 24 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, ข้อ 12.

²³ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 27.

²⁴ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 7.

²⁵ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 9.

²⁶ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 8.

4) อนึ่ง เนื่องจากในการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดเกี่ยวข้องกับโดยตรงกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ของครอบครัว รวมถึง ความเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลผู้จัดทำเอกสารหรือหลักฐานใด กฎหมายจึงได้กำหนดให้การดำเนินการทุกขั้นตอนของการจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดเป็นเรื่องที่มีชั้นความลับ หากข้าราชการและลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้ใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล เอกสาร หรือหลักฐาน หรือวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าว อันอาจทำให้เกิดความเสียหาย ให้ถือเป็นความผิดทางวินัยหรือมีความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง²⁷ และในการปฏิบัติหน้าที่นี้ หากผู้ใดกระทำนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนตามที่ได้รับมอบหมาย เพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ผู้นั้นย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา ก็จะต้องระวางโทษเป็น 2 เท่า ของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย²⁸

5) แต่หากเป็นกรณีผู้ปฏิบัติหน้าที่กระทำโดยสุจริต กฎหมายก็ได้ให้การคุ้มครองไว้ กล่าวคือ หากผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตได้ถูกฟ้องในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ²⁹

3.3.2 การแฝงตัว

1) การอนุมัติให้บุคคล เข้าไปแฝงตัวในองค์กร หรือกลุ่มคนใด ให้เป็นอำนาจของอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บัญชาการสำนักคดี หรือผู้บัญชาการสำนักปฏิบัติการคดีพิเศษภาค ซึ่งเมื่อรองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้บัญชาการสำนักคดี หรือผู้บัญชาการสำนักปฏิบัติการคดีพิเศษภาค แล้วแต่กรณี อนุมัติให้บุคคลเข้าไปแฝงตัวแล้ว ให้รายงานอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อทราบ³⁰

2) การขออนุมัติเข้าไปแฝงตัว ให้ผู้บัญชาการสำนักคดี หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่อ อย่างอื่นหรือหัวหน้าคณะทำงาน แล้วแต่กรณี รายงานเหตุผลความจำเป็นตามภารกิจ และจัดทำเป็นบันทึกที่มีชั้นความลับเสนอต่ออธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือผู้ได้รับมอบหมาย³¹

²⁷ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 6.

²⁸ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 40 ประกอบข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 17.

²⁹ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 18.

³⁰ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 10.

³¹ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฝงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 12.

3) เมื่อได้รับอนุมัติให้เข้าแฟงตัวแล้ว ให้ผู้บัญชาการสำนักคดี หัวหน้าหน่วยงานที่เรียกชื่ออย่างอื่น หรือหัวหน้าคณะทำงาน แล้วแต่กรณี แจ้งเรื่องการอนุมัติโดยอาจปกปิดเอกสารหลักฐานที่ยังไม่สมควรเปิดเผย และจัดทำเป็นบันทึกที่มีชั้นความลับเสนอต่อนายทะเบียน³²

4) ทั้งนี้ บุคคลที่ได้รับอนุมัติต้องปฏิบัติตามภารกิจหรือหน้าที่ตามคำสั่งที่ได้รับมอบหมายอย่างเคร่งครัด³³

5) อนึ่ง เนื่องจากในการแฟงตัวเกี่ยวข้องโดยตรงกับความปลอดภัยในชีวิต ร่างกาย ทรัพย์สิน ความเป็นอยู่ของครอบครัว รวมถึง ความเป็นส่วนตัวของเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน หรือบุคคลผู้แฟงตัว กฎหมายจึงได้กำหนดให้การดำเนินการทุกขั้นตอนของการแฟงตัวเป็นเรื่องที่มีชั้นความลับ หากข้าราชการและลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษผู้ใดเปิดเผยข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับสถานที่ บุคคล เอกสาร หรือหลักฐาน หรือวิธีการดำเนินการเกี่ยวกับมาตรการดังกล่าว อันอาจทำให้เกิดความเสียหาย ให้ถือเป็นความผิดทางวินัยหรือมีความผิดตามกฎหมายที่เกี่ยวข้อง³⁴ และในการปฏิบัติหน้าที่นี้ หากผู้ใดกระทำนอกเหนือวัตถุประสงค์ในการสืบสวนสอบสวนตามที่ได้รับมอบหมายเพื่อแสวงหาประโยชน์อันมิชอบสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ผู้นั้นย่อมไม่ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย ซึ่งถ้าการกระทำนั้นเป็นความผิดอาญา ก็จะต้องระวางโทษเป็น 2 เท่าของโทษที่กำหนดไว้สำหรับความผิดนั้นด้วย³⁵

6) แต่หากเป็นกรณีผู้ปฏิบัติหน้าที่กระทำโดยสุจริต กฎหมายก็ได้ให้การคุ้มครองไว้ กล่าวคือ หากผู้ปฏิบัติหน้าที่โดยสุจริตได้ถูกฟ้องในทางแพ่ง ทางอาญา หรือทางปกครอง กฎหมายได้กำหนดให้เจ้าหน้าที่ที่ถูกฟ้องได้รับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีจากกรมสอบสวนคดีพิเศษ³⁶

4. ปัญหาการบังคับใช้พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับประเภทของมาตรการพิเศษ

จากการวิเคราะห์ พบว่า พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เป็นกฎหมายที่มุ่งปราบปรามการกระทำความผิดที่มีลักษณะเป็นอาชญากรรมพิเศษ อันเป็นความผิดที่ยาก

³² ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฟงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 13.

³³ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฟงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 11.

³⁴ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฟงตัว พ.ศ. 255, ข้อ 6.

³⁵ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547, มาตรา 40 ประกอบข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฟงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 17.

³⁶ ข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษว่าด้วยการจัดทำเอกสาร หลักฐาน และการแฟงตัว พ.ศ. 2555, ข้อ 18.

ในการแสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน โดยมุ่งเน้นต่อการนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยการใช้มาตรการพิเศษ ซึ่งเป็นมาตรการสืบสวนสอบสวนที่บัญญัติเป็นพิเศษนอกเหนือไปจากที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาอันเป็นมาตรการทั่วไปในคดีอาญา ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามหลักการของอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์การ ค.ศ. 2000 แต่อย่างไรก็ดี หากเปรียบเทียบมาตรการพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่กำหนดไว้เพียง 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการเข้าถึงข้อมูล (ดักฟัง) และมาตรการแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการแฝงตัวกับมาตรการพิเศษที่เป็นมาตรการตัวอย่างของอนุสัญญา ข้อ 20 ที่ได้ยกตัวอย่างไว้ 3 มาตรการ ได้แก่ การสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ การปฏิบัติการอำพราง และการจัดส่งภายใต้การควบคุม จะเห็นว่ามาตรการพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ยังมีไม่ครบถ้วนตามที่อนุสัญญา กำหนดไว้

นอกจากนั้น หากวิเคราะห์เปรียบเทียบกับมาตรพิเศษที่ปรากฏอยู่ในกฎหมายอื่นที่ตราขึ้นเพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษเช่นเดียวกับคดีพิเศษ พบว่า กฎหมายอื่นมีการกำหนดมาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนที่ครอบคลุมมากกว่าพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ทั้งที่มีขอบเขตในการบังคับกฎหมายกับประเภทคดีที่แคบกว่า กล่าวคือ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 มีขอบเขตในการบังคับใช้กับความผิดฐานฟอกเงินในความผิดมูลฐาน 29 มูลฐาน มีการกำหนดมาตรการพิเศษ ได้แก่ (1) มาตรการคุ้มครองช่วยเหลือแก่ผู้ให้ถ้อยคำ หรือผู้ที่แจ้งเบาะแสหรือข้อมูลใดอันเป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินตามกฎหมายฟอกเงิน (2) มาตรการในการเข้าถึงข้อมูลบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ที่ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงิน และ (3) มาตรการในการจัดทำเอกสารหลักฐานหรือการอำพรางตนเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบและรวบรวมพยานหลักฐาน พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 ที่มุ่งบังคับใช้กับคดีความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ โดยกำหนดมาตรการพิเศษ ได้แก่ (1) มาตรการเข้าถึงข้อมูล (ดักฟัง) (2) มาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (3) มาตรการปฏิบัติการอำพราง และ (4) มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม โดยพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 11 บัญญัติว่า ในกรณีที่ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนต่อไปได้ เว้นแต่คณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติให้คดีดังกล่าวต้องดำเนินการโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ ให้พนักงานสอบสวนส่งเรื่องให้กรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการ ดังนั้น การดำเนินงานสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจึงต้องสอบสวนคดีพิเศษตาม

อำนาจหน้าที่และใช้มาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เท่านั้น มีอำนาจมาตรการพิเศษที่อยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ได้ หรือในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเฉพาะ พ.ศ. 2550 ซึ่งมุ่งบังคับใช้กับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดตามกฎหมายว่าด้วยการป้องกันการใช้สารระเหย กฎหมายว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด กฎหมายว่าด้วยยาเสพติดให้โทษและกฎหมายว่าด้วยวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ได้กำหนดมาตรการพิเศษไว้ ได้แก่ (1) มาตรการเข้าถึงข้อมูล (ดักฟัง) (2) มาตรการปฏิบัติการอำพราง และ (3) มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม ดังนั้น ในประเด็นประเภทของมาตรการพิเศษ พบว่าพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ยังมีมาตรการพิเศษที่ไม่ครบถ้วนเมื่อเปรียบเทียบกับหลักสากลตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และกฎหมายอื่นที่ตราขึ้นเพื่อปราบปรามอาชญากรรมที่มีลักษณะพิเศษ จึงจำเป็นต้องแก้ไขกฎหมายเพื่อกำหนดประเภทของมาตรการพิเศษเพิ่มเติมที่จำเป็นในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อปราบปรามความผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ รวมถึง ความผิดสำคัญอื่น ๆ ที่เป็นคดีพิเศษตามบัญชีท้ายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ด้วย

แต่เดิมการบัญญัติมาตรการหรือเทคนิคการสอบสวนคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ได้นำมาตรการพิเศษตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 มาบัญญัติไว้ได้แก่ มาตรการดักฟังและมาตรการแฝงตัว โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อนำมาใช้บังคับกับคดีพิเศษตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มาตรา 21 (1) (ค) กล่าวคือ บังคับใช้กับคดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ซึ่งครอบคลุมความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติทุกประเภท และต่อมาเมื่อมีการออกกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2555 ได้บัญญัติเพิ่มคดีความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ การประกอบธุรกิจของคนต่างด้าว การป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ แร่ ธุรกิจสถาบันการเงิน เครื่องสำอาง วัตถุอันตราย ยาและอาหาร เป็นคดีพิเศษ และกฎกระทรวงว่าด้วยการกำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2559 ได้บัญญัติเพิ่มคดีความผิดเกี่ยวกับการสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า ป่าไม้ ป่าสงวนแห่งชาติ อุทยานแห่งชาติ และที่ดิน เป็นคดีพิเศษ รวมทั้งสิ้นเป็น 41 ฉบับ จึงจำเป็นต้องพิจารณากำหนดมาตรการพิเศษที่จำเป็นและมีประสิทธิภาพเพิ่มเติม ประกอบกับเหตุผล

ตามอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 ซึ่งเป็นกรอบความร่วมมือทางกฎหมาย เป็นการกำหนดมาตรฐานขั้นต่ำในการยกร่างกฎหมายภายในเพื่อดำเนินการต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กรให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การกำหนดเพิ่มมาตรการพิเศษในลักษณะเช่นนี้ แม้จะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของประชาชนที่ได้รับรองและคุ้มครองไว้ในรัฐธรรมนูญ เพราะการแสวงหาพยานหลักฐานถือเป็นขั้นตอนที่กระทบต่อสิทธิและเสรีภาพอันเป็นหลักพื้นฐานของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหลักสิทธิมนุษยชนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จึงมีความจำเป็นต้องตรากฎหมายจำต้องให้อำนาจแก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติการต่าง ๆ ในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมให้หมดไป แม้การกระทำดังกล่าวจะเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของปัจเจกชน แต่มีความจำเป็นที่ต้องต้องกระทำลงไปเพื่อผลประโยชน์ส่วนรวม แต่อย่างไรก็ดี แม้กฎหมายให้อำนาจในการรวบรวมพยานหลักฐานโดยใช้มาตรการพิเศษได้ แต่การใช้ อำนาจนั้นจะต้องกระทำลงเพียงเท่าที่จำเป็น หรือโดยพอสมควรแก่เหตุ เพื่อเป็นการป้องกันมิให้รัฐใช้อำนาจจนเกินไปตามหลักความได้สัดส่วน ซึ่งเป็นหลักกฎหมายทั่วไปที่มีวัตถุประสงค์เพื่อควบคุมกำกับการใช้อำนาจรัฐที่จำกัดหรือกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของปัจเจกชน

สำหรับมาตรการพิเศษที่เห็นควรกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 อันจะทำให้การสืบสวนสอบสวนคดีอาชญากรรมพิเศษตอบสนองเจตนารมณ์ในการดำเนินคดีกับองค์กรอาชญากรรมหรือกลุ่มผู้กระทำความผิด ได้แก่ มาตรการต่อไปนี้

1) มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม (Controlled Delivery) เป็นวิธีการสืบสวนอีกวิธีการหนึ่งในการแสวงหาพยานหลักฐานเพื่อดำเนินการกับอาชญากรรมที่มีการแบ่งหน้าที่การดำเนินการที่ยากแก่การหาพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความสัมพันธ์ของกลุ่มผู้กระทำความผิด เป็นการติดตามการกระทำความผิด หรือของที่ผิดกฎหมาย โดยเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ซึ่งรู้ว่ามี การกระทำความผิดเกิดขึ้นโดยพบการครอบครองหรือควบคุมของผู้กระทำความผิด จะไม่ดำเนินการจับกุม แต่ดำเนินการให้อยู่ภายใต้การควบคุมการติดตามดูแลของเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ ตลอดเส้นทางจนถึงขั้นตอนสุดท้ายในการกระทำความผิด เพื่อการสืบสวนสอบสวนความผิดและเพื่อระบุตัวบุคคลที่เกี่ยวข้องในการกระทำความผิดนั้น รวมถึง การติดตามควบคุมการนำเข้าหรือส่งออก เพื่อการส่งต่อในหรือนอกราชอาณาจักรด้วย เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานตลอดเครือข่ายขั้นตอนการกระทำความผิด หลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ. 2550 มาตรา 8 ที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานมีอำนาจครอบครองหรือให้มีการครอบครองยาเสพติดภายใต้การควบคุมทั้งในและนอกราชอาณาจักรเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติดได้ หรือตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปราม

การมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 20 ที่กำหนดให้ในกรณีจำเป็น และเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวนความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ มีอำนาจให้มีการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม

2) มาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) หมายถึง การดำเนินการโดยใช้เครื่องมือทั้งทางกายภาพและอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ เพื่อสะกดรอย ติดตามการกระทำความผิด ซึ่งเป็นวิธีการที่จำเป็นสำหรับการสืบสวนเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานในคดีที่กลุ่มผู้กระทำความผิดที่มีบุคลากรที่เชี่ยวชาญในเรื่องการเฝ้าระวังเป็น อย่างสูง ตัวอย่างมาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ อาทิ การเฝ้าตรวจตราทางเสียงหรือการดักฟัง (Audio Surveillance) การเฝ้าตรวจตราทางภาพ (Visual Surveillance) การใช้เครื่องมือเฝ้าติดตาม (Tracking Surveillance) การเฝ้าตรวจตราทางข้อมูล (Data Surveillance) โดยใช้คอมพิวเตอร์/อินเทอร์เน็ต (Computer/Internet) เป็นต้น มาตรการดังกล่าว มีหลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 ที่ให้อำนาจพนักงานสอบสวนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่อาจใช้เครื่องมือสื่อสารโทรคมนาคม เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ หรือด้วยวิธีการอื่นใด เฉพาะในการสะกดรอยผู้ต้องสงสัยว่ากระทำความผิดหรือจะกระทำความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เพื่อสืบสวน จับกุม แสวงหาและรวบรวมพยานหลักฐาน และแม้ว่าพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 11 จะบัญญัติให้ในกรณีที่ความผิดฐานมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ที่คณะกรรมการคดีพิเศษได้มีมติให้คดีดังกล่าวต้องดำเนินการโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ แต่การดำเนินงานสอบสวนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องสอบสวนคดีพิเศษตามอำนาจหน้าที่และใช้มาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เท่านั้น จึงไม่อาจนำมาตราการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ (Electronic Surveillance) ที่บัญญัติไว้ตามพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาตรา 21 มาใช้ในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษได้

3) มาตรการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินและการวิเคราะห์ทางการเงิน (Financial Analysis) อาทิ การติดตามและวิเคราะห์ร่องรอยการใช้เงินทั้งในประเทศและข้ามประเทศ โดยกำหนดให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ มีอำนาจในการขอข้อมูลทางบัญชีหรือการทำธุรกรรมของสถาบันการเงินได้ ประกอบกับมีอำนาจในการจัดหาผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านเพื่อรองรับรูปแบบอาชญากรรมที่พัฒนาไปอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งในปัจจุบันมีการกระทำความผิดโดยใช้เงินสกุลดิจิทัลมากขึ้น เพื่อหลบเลี่ยงการตรวจสอบเส้นทางการเงินจากหน่วยงานรัฐ ดังนั้น การให้อำนาจดำเนินการวิเคราะห์ตรวจสอบข้อมูลการเงินทั้งในประเทศ

และนอกประเทศ จะยิ่งเสริมประสิทธิภาพในการพิสูจน์เส้นทางการเงินที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดอันจะนำไปสู่เครือข่ายการกระทำความผิดทั้งหมดได้ เช่นเดียวกับพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน มาตรา 46 ที่ให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งเลขาธิการมอบหมายเป็นหนังสือจะยื่นคำขอฝ่ายเดียวต่อศาลแพ่งเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้เข้าถึงบัญชี ข้อมูลทางการสื่อสาร หรือข้อมูลคอมพิวเตอร์ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลในกรณีที่มีพยานหลักฐานตามสมควรว่าบัญชีลูกค้าของสถาบันการเงิน เครื่องมือหรืออุปกรณ์ในการสื่อสาร หรือเครื่องคอมพิวเตอร์ใด ถูกใช้หรืออาจถูกใช้เพื่อประโยชน์ในการกระทำความผิดฐานฟอกเงินหรือพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 18 (6) ซึ่งได้บัญญัติให้อำนาจพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์หรืออุปกรณ์ที่ใช้เก็บข้อมูลคอมพิวเตอร์ของบุคคลใด อันเป็นหลักฐานหรืออาจใช้เป็นหลักฐานเกี่ยวกับการกระทำความผิด หรือเพื่อสืบสวนหาตัวผู้กระทำความผิดและสั่งให้บุคคลนั้น ส่งข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ที่เกี่ยวข้องเท่าที่จำเป็นให้ด้วยก็ได้ ซึ่งเป็นมาตรการเข้าถึงข้อมูลเฉพาะที่เป็นความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ไม่รวมถึงความผิดอื่นที่เป็นคดีพิเศษตามบัญชีท้ายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 การกำหนดเพิ่มเติมมาตรการสืบสวนทางการเงินคู่ขนานไปกับการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ จะทำให้สามารถขยายผลนำไปสู่การจับกุมผู้กระทำความผิดที่เกี่ยวข้องได้

4) มาตรการกันตัวเป็นพยาน เป็นมาตรการสำคัญในการกันผู้ร่วมกระทำผิดด้วยกันไว้เป็นพยาน เพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐานที่สามารถดำเนินคดีกับตัวการสำคัญหรือผู้บงการในคดีอาชญากรรมพิเศษได้ โดยต้องกำหนดลักษณะของบุคคลที่อาจถูกกันไว้เป็นพยาน กล่าวคือ เป็นผู้รู้เห็นเหตุการณ์และมีส่วนเกี่ยวข้องหรือมีส่วนร่วมในการกระทำผิด และต้องเป็นผู้ที่ได้ให้ถ้อยคำอันเป็นประโยชน์ต่อการสืบสวนสอบสวนและดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิด และข้อมูลที่ได้รับมานั้นเป็นสาระสำคัญจนสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานในพิสูจน์ความผิดของตัวการสำคัญหรือผู้บงการได้ หลักการเช่นเดียวกับพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการป้องกันและปราบปรามการทุจริต พ.ศ. 2561 มาตรา 135 ที่กำหนดให้บุคคลใดซึ่งมีส่วนเกี่ยวข้องในการกระทำความผิดกับเจ้าพนักงานของรัฐ หากได้ให้ถ้อยคำ หรือแจ้งเบาะแสหรือข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญในการที่จะใช้เป็นพยานหลักฐานในการวินิจฉัยชี้มูลการกระทำผิดของเจ้าพนักงานของรัฐรายอื่นหรือผู้ถูกกล่าวหารายอื่นนั้น และคณะกรรมการ ป.ป.ช. เห็นสมควรจะกันผู้นั้นไว้เป็นพยานโดยไม่ดำเนินคดีก็ได้ และห้ามมิให้ดำเนินคดีอาญาหรือดำเนินการทางวินัยกับบุคคลซึ่งถูกกันไว้เป็นพยานนั้น

4.2 ปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษ

ปัญหาในการบังคับใช้มาตรการพิเศษเพื่อปราบปรามอาชญากรรมพิเศษที่กระทำในลักษณะเป็นองค์กรอาชญากรรม หรือองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ ขั้นตอนที่สำคัญในการดำเนินคดีกับผู้กระทำความผิดที่เป็นองค์กรอาชญากรรม ได้แก่ การสืบสวนสอบสวนเพื่อรวบรวมพยานหลักฐานในการพิสูจน์ความผิด โดยเฉพาะผู้บงการหรือหัวหน้าองค์กรอาชญากรรม ทั้งนี้ มาตรการสืบสวนสอบสวนเท่าที่มีในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญายังไม่เพียงพอ จึงจำเป็นต้องกำหนดมาตรการพิเศษ หรือเทคนิคในการสืบสวนที่ทันสมัยและมีประสิทธิภาพเพิ่มเติมในกฎหมาย ทั้งกฎหมายทั่วไป หรือกฎหมายเฉพาะ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีเจตนารมณ์ที่จะกำหนดหน่วยงานปราบปรามอาชญากรรมและวิธีการสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเป็นคดีที่มีความร้ายแรงและส่งผลกระทบต่อความมั่นคงทางสังคมและเศรษฐกิจ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้การป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาที่ถูกกำหนดให้เป็นคดีพิเศษ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ การดำเนินคดีต้องกระทำโดยผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน รวมทั้งมีกลไกทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพในการแสวงหาและรวบรวมหลักฐาน เพิ่มเติมจากอำนาจที่มีโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร การแฝงตัว การมีหนังสือเรียกสถาบันการเงิน ส่วนราชการ การเข้าตรวจค้นโดยไม่ต้องมีหมายค้นของศาล การสนธิกำลังกับหน่วยงานอื่นของรัฐ และมาตรการพิเศษอื่น ๆ เนื่องจากคดีอาชญากรรมพิเศษ ซึ่งเป็นการกระทำความผิดที่ยากต่อการรวบรวมพยานหลักฐานในการกระทำความผิดของกลุ่มอาชญากรที่มีความเชี่ยวชาญและการประสานงานกับกลุ่มผู้ร่วมกระทำความผิดทั้งคนในพื้นที่และเจ้าหน้าที่รัฐที่ไม่สุจริตซึ่งช่วยเหลือสนับสนุนกลุ่มอาชญากรรมเหล่านี้ กฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องให้อำนาจเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ ในการใช้วิธีการสืบสวนและมาตรการพิเศษเพื่อให้ได้มาซึ่งพยานหลักฐาน แต่ปรากฏว่า มาตรา 24 มาตรา 25 และมาตรา 27 ซึ่งเป็นบทบัญญัติที่กำหนดมาตรการสอบสวนสำหรับคดีพิเศษนี้ กลับให้อำนาจในการสอบสวนด้วยวิธีอันจำกัด โดยยังไม่มีมาตรการพิเศษอันสนับสนุนการสอบสวนคดีความผิดที่มีลักษณะข้ามชาติ ทำให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษไม่อาจจะใช้มาตรการพิเศษ เช่น Controlled delivery (การจัดส่งภายใต้การควบคุม), Physical and electronic surveillance (การสะกดรอยติดตามด้วยวิธีการทางเทคนิคพิเศษ) หรือ Financial Analysis (การวิเคราะห์ทางการเงิน)

ในประเด็นนี้ผลที่ได้จากการสัมภาษณ์ผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องพบว่า มีปัญหาในการใช้อำนาจสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ เนื่องจากต้องเข้าลักษณะคดีพิเศษเสียก่อนจึงจะใช้

อำนาจตามพระราชบัญญัติฯ ฉบับนี้ได้ มีปัญหาว่าหากในขั้นต้นยังไม่ปรากฏชัดเจนว่าเข้าลักษณะ คดีพิเศษ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษและเจ้าหน้าที่คดีพิเศษจะมีอำนาจในการสืบสวน สอบสวนเบื้องต้นโดยใช้มาตรการพิเศษตามกฎหมายเพื่อทำการสืบสวนพยานหลักฐานก่อน จะรับเป็นคดีพิเศษได้หรือไม่ และหากปล่อยเน้นเข้าพยานหลักฐานต่าง ๆ อาจสูญหายทำให้ ไม่สามารถรวบรวมมาเป็นพยานหลักฐานในภายหลังได้ ดังนั้น การประเมินประสิทธิภาพของ การดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรพิจารณาจากปริมาณคดีที่ประสบความสำเร็จ ในการดำเนินการ ยังมีคดีที่กรมสอบสวนคดีพิเศษ สามารถจับกุมและดำเนินคดีมากเพียงใด ประสิทธิภาพก็มากขึ้นเท่านั้น แต่ปริมาณคดีที่เข้ามาถูกกระทบจากการคัดกรองคดีของ คณะกรรมการคดีพิเศษ เพราะไม่ใช่ทุกคดีที่คุณสมบัติเป็นคดีพิเศษตามที่กฎหมายกำหนดจะ ได้รับการบริหารจัดการโดยกรมสอบสวนคดีพิเศษ และไม่ใช่ทุกคดีที่รับมาจะประสบความสำเร็จ ทุกคดี อย่างไรก็ตาม จากผลงานที่ผ่านมาถือว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเชี่ยวชาญใน การดำเนินคดีเกี่ยวกับการเงินการธนาคารที่เข้าลักษณะของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจ เช่น คดีสถาบันการเงิน ธุรกิจอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน องค์การอาชญากรรมข้ามชาติ เป็นต้น แต่ถ้าคดีเหล่านั้นมีองค์ประกอบอื่นเข้ามาแทรกแซง เช่น ผู้ต้องหาเป็นผู้มีอิทธิพลทางการเมือง หรือทางศาสนา การปฏิบัติงานของกรมฯ ก็จะประกอบอุปสรรคบางประการจะทำให้คดีไม่สำเร็จ ลุล่วงภายในเวลาที่เหมาะสม นอกจากนั้น ประสิทธิภาพในการบังคับใช้มาตรการพระราชบัญญัติ การสอบสวนคดีพิเศษอาจพิจารณาจากความรวดเร็วและการใช้ประโยชน์ทางคดีจากพยาน หลักฐานที่ได้จากการใช้มาตรการพิเศษด้วย

นอกจากนั้น การบังคับใช้มาตรการพิเศษยังคงมุ่งเน้นดำเนินการได้เฉพาะในกรอบ กระบวนการภายในประเทศกับผู้กระทำความผิดในราชอาณาจักร ซึ่งแม้จะมีเครือข่าย ข้ามประเทศ แต่ก็ยังคงดำเนินการได้เฉพาะในส่วนขอเครือข่ายหรือผู้ที่เกี่ยวข้องกับ การกระทำความผิดเฉพาะในประเทศเท่านั้น ซึ่งโดยหลักการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ ทั้งตามอนุสัญญาระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้อง ก็ล้วนมุ่งหมายให้เกิดการดำเนินการปราบปราม เครือข่ายให้ครบวงจรข้ามประเทศด้วย ซึ่งอุปสรรคอาจเกิดจากขอบเขตการดำเนินการที่จำกัด ดังนี้ (1) วิธีการสืบสวนสอบสวนที่ยังจำกัด โดยไม่มีอำนาจใช้วิธีการสืบสวนที่จะทำให้ได้มา ซึ่งพยานหลักฐานในต่างประเทศ เนื่องจากพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 กำหนดวิธีการสืบสวนสอบสวนพิเศษ เฉพาะมาตรการการสืบสวนที่จำกัดเพียงการให้อำนาจใน การเข้าถึงข้อมูลคอมพิวเตอร์ฯ หรือการแฝงตัว ซึ่งไม่สอดคล้องกับการสืบสวน เพื่อให้ได้มาซึ่ง พยานหลักฐานในคดีข้ามชาติ และ (2) การประสานงานกับหน่วยงานปราบปรามอาชญากรรม ข้ามชาติและกฎหมายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างประเทศที่เป็นอุปสรรค (รวมถึง สนธิสัญญา

ที่ยังมีขอบเขตจำกัด) ที่ยังมีข้อจำกัดเนื่องจากจะต้องดำเนินการตามกฎหมายความร่วมมือระหว่างประเทศในเรื่องทางอาญาผ่านสำนักงานอัยการสูงสุดในฐานะเป็นผู้ประสานงานกลาง

4.3 ปัญหาการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าหน้าที่รัฐ

การปฏิบัติหน้าที่และการบูรณาการความร่วมมือของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับหน่วยงานภาครัฐ ถือว่ากฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษค่อนข้างมีความได้เปรียบและจุดเด่นคือ มีคณะทำงานที่ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญคดีเฉพาะด้าน ทั้งจากทางตำรวจ อัยการและฝ่ายปกครอง มาปฏิบัติงานร่วมกัน ทำให้การปฏิบัติงานมีความคล่องตัวภายใต้อำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย กล่าวคือ ตามมาตรา 30 กำหนดให้ในกรณีการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษคดีใดมีเหตุจำเป็นต้องใช้ความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านเป็นพิเศษ กฎหมายให้อำนาจอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษมีอำนาจในการแต่งตั้งบุคคลซึ่งมีความรู้ความเชี่ยวชาญในด้านนั้นเป็นผู้ที่ปรึกษาคดีพิเศษได้ มาตรา 22/1 กำหนดให้ในการปฏิบัติงานป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดเกี่ยวกับคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษอาจขอให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐให้ความช่วยเหลือ สนับสนุนหรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ได้ตามความเหมาะสมและให้หน่วยงานของรัฐหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวให้ความช่วยเหลือ สนับสนุน หรือเข้าร่วมปฏิบัติหน้าที่ตามสมควรแก่กรณี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และมาตรา 33 กำหนดให้ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยเฉพาะ รัฐมนตรีอาจเสนอให้นายกรัฐมนตรีในฐานะหัวหน้ารัฐบาลมีคำสั่งตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดินให้เจ้าหน้าที่ของรัฐในหน่วยงานอื่นมาปฏิบัติหน้าที่ในกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อช่วยเหลือในการสืบสวนและสอบสวนคดีพิเศษนั้นได้ จะเห็นว่ากฎหมายให้อำนาจในการปฏิบัติงานไว้หลายประการ แต่ในการทำงาน ยังพบว่า มีปัญหาและอุปสรรคอื่น ๆ คือ ปัญหาเกี่ยวกับอัตรากำลัง ปัญหาเกี่ยวกับเครื่องมือในการปฏิบัติงาน และปัญหาการขาดองค์ความรู้เฉพาะด้านที่เกี่ยวข้องกับเทคโนโลยีสารสนเทศ ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและการนำเทคโนโลยีมาใช้ประโยชน์ เพื่อสนับสนุนการปฏิบัติงาน เช่น การใช้เทคโนโลยีในการติดตามและพิสูจน์ตัวตน การใช้เทคโนโลยีเกี่ยวกับ Blockchain มาช่วยในการทำระบบหรือโครงข่ายในการเก็บข้อมูลการสืบสวนสอบสวน การตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานทางอิเล็กทรอนิกส์ การใช้ฐานข้อมูลขนาดใหญ่ (Big Data) วิเคราะห์และคาดการณ์จากข้อมูลเกี่ยวกับอาชญากรรม การทำข้อมูลอาชญากร (Criminal Profiling) หรือการสืบสวนทางการเงิน เป็นต้น

4.4 วิเคราะห์การบังคับใช้มาตรการพิเศษตามกฎหมายต่างประเทศ

จากการศึกษามาตรการบังคับใช้มาตรการพิเศษตามกฎหมายต่างประเทศ พบว่าการกำหนดมาตรการพิเศษตามกฎหมายสหรัฐอเมริกา มีลักษณะเป็นการบัญญัติกฎหมาย

สำหรับมาตรการพิเศษแต่ละมาตรการโดยเฉพาะและสามารถนำมาตรการดังกล่าวไปใช้กับหลายประเภทคดีตามที่บัญญัติไว้ใน US Code เป็นกฎหมายหลักในการกำหนดความผิดทางอาญา

1) มาตรการดักฟัง ภายใต้ The Federal Wiretap Act เป็นกฎหมายที่ห้ามการดักฟังการใช้ หรือการเปิดเผย การติดต่อสื่อสารทางอิเล็กทรอนิกส์ หรือทางสายโทรศัพท์ หรือระบบโดยมีวัตถุประสงค์ 2 ประการ ได้แก่ ประการแรก คือ การคุ้มครองสิทธิส่วนบุคคล และประการที่สอง คือ การให้รัฐสามารถใช้วิธีการเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่จำเป็นเพื่อบังคับใช้กฎหมายที่ได้ผล แต่มีข้อยกเว้นว่าเจ้าพนักงานตำรวจสามารถที่จะดักฟังการสื่อสารได้ต่อเมื่อมีคำสั่งจากศาล (United States District Court หรือ Court of Appeals) และเจ้าพนักงานของรัฐสามารถดักฟังการสนทนาได้เป็นระยะเวลา 30 วันเท่านั้น ประกอบกับต้องมีเหตุอันสมควร (Probable Cause) ที่ทำให้เชื่อได้ว่าการดักฟังจะสามารถค้นพบพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์ความผิดมูลฐาน (Predicate Offense) โดยเงื่อนไขของการใช้มาตรการดักฟังนอกจากประเภทคดีที่กฎหมายกำหนดไว้แล้ว หากเป็นกรณีที่มีความจำเป็นเร่งด่วน กฎหมายให้เจ้าพนักงานของรัฐสามารถทำการดักฟังการสนทนาทางโทรศัพท์ได้ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาล โดยจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขว่าจะต้องเป็นกรณีจะมีอันตรายถึงแก่ชีวิต หรืออันตรายสาหัสต่อร่างกายของบุคคลใด ๆ โดยในทันทีทันใดนั้น หรือเป็นการสมคบกันกระทำการซึ่งเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ หรือเป็นการสมคบกันเป็นองค์การอาชญากรรม

2) การปฏิบัติการอำพราง สหรัฐอเมริกาได้บัญญัติกฎหมายเกี่ยวกับวิธีการดำเนินการแสวงหาพยานหลักฐานด้วยการอำพรางตัวหรือการใช้สายลับ ซึ่งให้อำนาจโดยตรงแก่สำนักงานสอบสวนกลางแห่งสหรัฐอเมริกา (F.B.I.) ในการใช้บังคับ ซึ่งหลักการดังกล่าวปรากฏอยู่บนแนวทางการปฏิบัติของอัยการสูงสุดว่าด้วยมาตรการอำพรางตัวหรือการใช้สายลับ (The Attorney General's Guidelines on Federal Bureau of Investigation Undercover Operations) โดยอาศัยอำนาจตามประมวลกฎหมายสหรัฐอเมริกาที่ F.B.I. ใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติการอำพรางตัวที่ถูกต้องตามกฎหมาย

3) มาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ โดยสหรัฐอเมริกาจะให้ความหมายของการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้หมายความถึงการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อดักข้อมูลการสื่อสารเท่านั้น แต่ไม่ได้ขยายความรวมไปถึงการใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์เพื่อติดตามตัวบุคคลโดยตรง โดยกรณีที่เจ้าหน้าที่รัฐประสงค์จะใช้มาตรการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เจ้าหน้าที่รัฐจะต้องดำเนินการขออนุญาตจากศาลก่อนใช้มาตรการดังกล่าว โดยจะต้องระบุเหตุจำเป็น ข้อมูลที่ประสงค์จะรับ และระยะเวลาที่จะใช้

มาตรการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ เว้นแต่ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ได้แก่ มีอันตรายถึงแก่ชีวิตของบุคคลใด ๆ การสมคบกันกระทำการซึ่งเป็นการคุกคามต่อความมั่นคงของรัฐ หรือการสมคบกันเป็นองค์การอาชญากรรม เจ้าหน้าที่รัฐสามารถทำการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ก่อนที่จะได้รับอนุญาตจากศาลได้ ภายใต้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในสหรัฐอเมริกาที่แบ่งเป็น 2 ส่วน คือ (1) กฎหมายที่ใช้ควบคุมการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ในประเทศ (Domestic Surveillance Legislation) ได้แก่ Electronic Communications Privacy Act, 1968 โดยศาลได้ตีความบทบัญญัติของกฎหมายฉบับนี้ให้ครอบคลุมถึงกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าไปในเคหสถานเพื่อติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสืบสวนสอบสวนหาข้อมูลด้วย นอกจากนี้ ยังมีกฎหมายกำหนดให้บริษัทเอกชนต้องให้ความร่วมมือแก่เจ้าหน้าที่รัฐในการเข้าถึงข้อมูลในการสนทนาของบุคคล และ (2) กฎหมายที่ใช้ควบคุมการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์สำหรับคนต่างชาติ (Foreign Surveillance Legislation) ได้แก่ Foreign Intelligence Surveillance Act, 1978 โดยกฎหมายฉบับนี้อนุญาตให้เจ้าหน้าที่รัฐสามารถทำการสะกดรอยการสื่อสารของคนต่างชาติเพื่อที่จะได้รับข้อมูลของบุคคลชาวต่างชาติที่อยู่ในสหรัฐอเมริกา หรือบุคคลสัญชาติอเมริกาที่ต้องสงสัยว่าได้กระทำความผิดต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับความมั่นคงของประเทศ

4) มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม สหรัฐอเมริกานำมาตรการการจัดส่งภายใต้การควบคุมไปใช้กับคดียาเสพติด ทั้งในเรื่องการผลิต การจำหน่าย การนำเข้า การส่งออก และการครอบครอง โดยได้กำหนดให้การนำสารที่ควบคุมเข้ามาในประเทศถือเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย และให้อำนาจของเจ้าพนักงานของหน่วยปราบปรามยาเสพติดของสหรัฐอเมริกา (Drug Enforcement Administration: DEA) และอำนาจของเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เกี่ยวข้องในเรื่องการตรวจค้นและจับกุมการกระทำผิดกฎหมายยาเสพติด รวมทั้งให้อำนาจใช้วิธีการสืบสวนโดยการจัดส่งภายใต้การควบคุม และสามารถอนุญาตให้นำเข้าหรือนำผ่านสิ่งที่ผิดกฎหมายได้ อันเป็นการเอื้ออำนวยต่อการใช้มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุมเพื่อปราบปรามการกระทำความผิดในสหรัฐอเมริกา รวมทั้งเอื้ออำนวยต่อการให้ความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ในกรณีที่มีการจัดส่งผ่านสหรัฐอเมริกาด้วย แนวทางการควบคุมการใช้มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม กำหนดให้ต้องมีขออนุญาตต่อผู้บังคับบัญชาเป็นลำดับชั้นจนถึงผู้บังคับบัญชาสูงสุดที่กรุงวอชิงตัน และจะต้องรายงานผลการปฏิบัติงานทุกระยะและทุกขั้นตอนต่อผู้บังคับบัญชา และหากต้องใช้เทคนิคอื่นประกอบ เช่น การดักฟังทางโทรศัพท์ หรือเทคนิคอื่น ๆ ที่ละเมิดต่อสิทธิเสรีภาพของประชาชน ก็จะต้องดำเนินการขออนุญาตต่ออัยการหรือศาล

สหราชอาณาจักร มีลักษณะการกำหนดมาตรการพิเศษที่คล้ายกับประเทศไทย กล่าวคือ มีการกำหนดมาตรการพิเศษรวมไว้ในกฎหมายฉบับเดียว คือ The Regulation of Investigation

Power Act, 2000 (RIPA) ในขณะที่ของประเทศไทยกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และกำหนดสาระสำคัญของกฎหมายใกล้เคียงกับกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ อาทิ การกำหนดประเภทของมาตรการพิเศษ กำหนดตัวเจ้าหน้าที่ผู้ใช้อำนาจ กำหนดมาตรการตรวจสอบและควบคุมการใช้อำนาจ โดยกำหนดให้มีเทคนิคการสืบสวนเชิงรุกเพื่อรับมือกับการเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม มีบทบัญญัติที่ชัดเจนและครอบคลุมถึงการให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานในการดักหรือเข้าถึงข้อมูลหรือข้อมูลที่สื่อสารทุกชนิด มีรายละเอียดของการกลั่นกรองและการตรวจสอบที่ชัดเจนมากขึ้น และมีการปรับปรุงให้ทันสมัยกับเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไป โดยครอบคลุมถึงการสืบสวนสอบสวนพิเศษ หลักการที่สำคัญของ The Regulation of Investigation Power Act, 2000 (RIPA) คือ

1) กำหนดมาตรการพิเศษ ได้แก่ การดักฟังการติดต่อสื่อสาร เช่น การดักฟังผ่านทางโทรศัพท์ อีเมล หรือจดหมายที่ส่งทางไปรษณีย์ การได้มาและการเปิดเผยข้อมูลการติดต่อสื่อสาร การสะกดรอย การเฝ้าติดตามโดยแอบแฝงในที่สาธารณะ หรือในยานพาหนะส่วนบุคคล หรือการติดตามที่กระทำลงในที่สาธารณะเพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลส่วนบุคคล การใช้สายลับ เช่น การมีผู้แจ้งเบาะแส หรือการใช้เจ้าหน้าที่นอกเครื่องแบบเป็นสายลับ และการเข้าถึงข้อมูลอิเล็กทรอนิกส์ที่ถูกเข้ารหัส หรือการถอดรหัสลับ ตามมาตรา 26

2) กำหนดตัวบุคคลที่เป็นเจ้าหน้าที่ในการใช้เทคนิคการติดตามโดยใช้อุปกรณ์สื่อสารโดยชอบด้วยกฎหมาย และกำหนดวัตถุประสงค์และเงื่อนไขของการใช้เทคนิคพิเศษ รวมทั้งกำหนดการจัดการแก่วัตถุ เอกสาร หรือพยานหลักฐานภายหลังที่ได้มาจากการใช้เทคนิคพิเศษดังกล่าว ตามมาตรา 3

3) การใช้เทคนิคพิเศษที่เป็นการล่วงล้ำสิทธิส่วนบุคคลนั้น กฎหมายกำหนดให้เฉพาะเจ้าหน้าที่ตำรวจเท่านั้นที่จะใช้วิธีการดังกล่าวได้ และจะต้องเป็นอาชญากรรมที่มีความร้ายแรงที่ถูกกำหนดไว้ในกฎหมาย The Serious Crime Act, 2007 เท่านั้น เช่น ความผิดเกี่ยวกับการลักลอบค้ายาเสพติด, ความผิดเกี่ยวกับค่านิยม, ความผิดเกี่ยวกับการค้าอาวุธ, ความผิดเกี่ยวกับค้าประเวณี, ความผิดเกี่ยวกับการฟอกเงินความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกง, ความผิดที่เกี่ยวข้องผลประโยชน์ของสาธารณะ, ความผิดเกี่ยวกับการคอร์รัปชัน, ความผิดเกี่ยวกับการติดสินบนเจ้าพนักงาน, ความผิดเกี่ยวกับการปลอมเงินตรา, ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินทางปัญญา, ความผิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตามมาตรา 3

4) กำหนดให้มีการแต่งตั้งคณะกรรมการกลางที่มีความอิสระ และก่อตั้งศาลที่มีความเป็นกลาง เพื่อพิจารณาคำร้องที่กล่าวอ้างว่าการใช้เทคนิคของเจ้าหน้าที่ไม่เหมาะสม ตามมาตรา 26

สำหรับมาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม ในสหราชอาณาจักรไม่ได้มีการบัญญัติกฎหมายขึ้นมารองรับมาตรการส่งมอบภายใต้การควบคุมเป็นกรณีพิเศษเช่นเดียวกันกับประเทศส่วนใหญ่ที่บัญญัติออกมาเป็นกฎหมายภายใน แต่จะนำมาตรการดังกล่าวมาปรับใช้ผ่านทางกฎระเบียบภายใน หรือคู่มือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เป็นต้น ทั้งนี้ ศาลของสหราชอาณาจักรยอมรับหลักการที่ว่าเจ้าหน้าที่มีอำนาจในการใช้มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุม โดยได้อนุมัติการตามอนุสัญญาระหว่างประเทศที่ได้ลงนามไว้ อาทิ มาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุมตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยการต่อต้านการลักลอบค้ายาเสพติดและวัตถุที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท ค.ศ. 1988

สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา (Strafprozessordnung: StPO) มาตรา 100a ได้กำหนดมาตรการพิเศษให้เจ้าพนักงานสามารถทำการสะกดรอยบุคคลนอกสถานที่ส่วนตัวของบุคคลนั้นได้โดยใช้วิธีการถ่ายภาพ หรือใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พิเศษอื่นในการเฝ้าติดตาม แต่มาตรการสะกดรอยทั้งสองวิธีการนี้จะใช้ได้ก็ต่อเมื่อการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการอื่นนั้นจะเป็นการยากหรืออาจไม่ประสบความสำเร็จ และในกรณีการใช้วิธีการสะกดรอยโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พิเศษอื่นในการเฝ้าติดตามนั้น จะสามารถกระทำได้ต่อเมื่อเป็นความผิดอาญาที่มีความสำคัญด้วย มาตรการสะกดรอยจะใช้บังคับได้แก่บุคคลผู้ถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดเท่านั้น แต่หากเป็นกรณีที่ต้องใช้มาตรการสะกดรอยโดยใช้วิธีการถ่ายภาพแก่บุคคลอื่นนอกจากบุคคลที่กระทำความผิดนั้น จะกระทำได้ก็ต่อเมื่อการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการอื่นจะเป็นการยากหรืออาจไม่ประสบความสำเร็จ ส่วนในกรณีที่จำเป็นต้องใช้มาตรการสะกดรอยโดยใช้อุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์พิเศษอื่นในการเฝ้าติดตามแก่บุคคลอื่นนอกจากบุคคลที่กระทำความผิดนั้น จะกระทำได้ต่อเมื่อมีข้อเท็จจริงว่าบุคคลอื่นจะติดต่อสื่อสารกับผู้ถูกกล่าวหาและต่อเมื่อการแสวงหาพยานหลักฐานโดยวิธีการอื่นจะเป็นการยากหรืออาจไม่ประสบความสำเร็จ

จากการศึกษาข้อมูลกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ สหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร และสหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีข้อค้นพบที่เป็นจุดเด่นและนำมาเป็นแนวทางในการจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 คือ

1) การมีประเภทมาตรการพิเศษที่ครอบคลุมมากกว่ากฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษของประเทศไทย กล่าวคือ สหพันธ์สาธารณรัฐเยอรมนี มีการนำมาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์มาใช้ในความผิดหลายประเภทที่มีลักษณะเป็นคดีพิเศษตามกฎหมายการสอบสวนคดีพิเศษ อาทิ ความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ความผิดเกี่ยวกับอาชญากรรมคอมพิวเตอร์ ความผิดเกี่ยวกับการค้า

มนุษย์ ความผิดเกี่ยวกับการแข่งขันทางการค้า ความผิดเกี่ยวกับภาษีและศุลกากร เช่นเดียวกับ สหรัฐอเมริกาก็มีการใช้มาตรการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ของรัฐจะเข้าไปในเคสสถาน เพื่อติดตั้งอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับการสืบสวนสอบสวนหาข้อมูล ในคดีความผิดที่กระทำโดยองค์กรอาชญากรรม และสหราชอาณาจักรที่ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการใช้มาตรการสะกดรอยโดยใช้เครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อวัตถุประสงค์ในการป้องกันและติดตามอาชญากรรม หรือเพื่อป้องกันเหตุการณ์การก่อความไม่สงบ เพื่อประโยชน์ในเรื่อง ความมั่นคงของชาติหรือเพื่อประโยชน์แก่เศรษฐกิจของประเทศ นอกจากนั้น สหรัฐอเมริกาและสหราชอาณาจักรยังมีมาตรการจัดส่งภายใต้การควบคุมเป็นมาตรการพิเศษเพื่อดำเนินการกับความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดและความผิดอื่นที่ตามอนุวัติการตามอนุสัญญาระหว่างประเทศอีกด้วย

2) การมีกฎหมายที่กำหนดขอบเขตการใช้อำนาจของพนักงานเจ้าหน้าที่ที่ชัดเจน ในการใช้มาตรการอำพรางหรือแฝงตัว กล่าวคือ สหรัฐอเมริกา มีแนวปฏิบัติของอัยการสูงสุดว่าด้วยมาตรการอำพรางตัวหรือการใช้สายลับกำหนดหลักเกณฑ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับการขออนุญาต การอนุญาต การอำพรางหรือแฝงตัวในกรณีฉุกเฉิน วิธีการอำพราง การตรวจสอบการใช้อำนาจ ระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ การคุ้มครองความรับผิดชอบของเจ้าหน้าที่ที่กระทำการอำพรางหรือแฝงตัวในกรณีที่ต้องกระทำผิดอื่น ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติที่มีผลบังคับใช้กับทุกหน่วยงานต่าง ๆ จากของประเทศไทยที่กฎหมายยังไม่มีบทบัญญัติคุ้มครองเจ้าหน้าที่รัฐที่ชัดเจนและการออกกฎหมายลำดับรองในลักษณะข้อบังคับกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจมีปัญหาในการขอความร่วมมือหน่วยงานอื่นในการจัดทำเอกสารหลักฐานเพื่อการอำพรางหรือแฝงตัว

5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ

พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีการกำหนดมาตรการพิเศษในการสืบสวนสอบสวนความผิดที่มีลักษณะพิเศษตามที่พระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดไว้ตามมาตรา 21 ได้แก่ คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อน คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจของประเทศ คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม คดีความผิดทางอาญาเกี่ยวข้องกับผู้ทรงอิทธิพล และคดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่เป็นผู้ต้องสงสัยหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา โดยมีจุดมุ่งหมายให้มาตรการพิเศษเป็นเครื่องมือทางกฎหมายที่มีประสิทธิภาพให้แก่เจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติงาน ได้แก่ การกำหนด

มาตรการในการเข้าถึงข้อมูล การได้มาซึ่งเอกสารข้อมูลข่าวสารซึ่งส่งทางไปรษณีย์ โทรเลข โทรศัพท์ โทรสาร คอมพิวเตอร์ เครื่องมือ หรืออุปกรณ์ ในการสื่อสาร สื่ออิเล็กทรอนิกส์ หรือสื่อทางเทคโนโลยีใด การกำหนดการมอบหมายให้บุคคลใดจัดทำเอกสารหรือหลักฐานใดขึ้น หรือการแฝงตัวเข้าไปองค์กรหรือกลุ่มบุคคลใดเพื่อประโยชน์ในการสืบสวนสอบสวน

อย่างไรก็ตาม มาตรการพิเศษเท่าที่มีอยู่ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ยังมีปัญหาเกี่ยวกับประเภทของมาตรการพิเศษ และปัญหาในการบังคับใช้มาตรการพิเศษ กล่าวคือ ปัญหาเกี่ยวกับประเภทคดีพิเศษ พบว่า มาตรการพิเศษของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 ที่กำหนดไว้เพียง 2 มาตรการ ได้แก่ มาตรการเข้าถึงข้อมูล (ดักฟัง) และมาตรการแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหลักฐานที่ใช้ในการแฝงตัว ซึ่งยังขาดบางมาตรการตามที่อนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 กำหนดไว้ และยังมีมาตรการที่จำกัดกว่ากฎหมายอื่นที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ได้แก่ พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการฟอกเงิน พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ. 2550 และในการบังคับใช้กฎหมายเพื่อดำเนินการสอบสวนคดีพิเศษในกรณีตามมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 พนักงานสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินการตามอำนาจหน้าที่และใช้มาตรการพิเศษที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 เท่านั้น มิอาจนำมาตรการพิเศษที่อยู่ในพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการมีส่วนร่วมในองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ พ.ศ. 2556 มาใช้ได้ อีกทั้ง แม้ว่าในบางกรณีกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจจะขอความร่วมมือไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อขอใช้มาตรการพิเศษที่อยู่ในอำนาจของหน่วยงานนั้นเพื่อแสวงหาพยานหลักฐานในคดี เช่น การใช้อำนาจหน้าที่ของพนักงานเจ้าหน้าที่ในการตรวจสอบหรือเข้าถึงระบบคอมพิวเตอร์ ข้อมูลคอมพิวเตอร์ ข้อมูลจราจรทางคอมพิวเตอร์ตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 มาตรา 18 (6) แต่อำนาจดังกล่าวก็จำกัดเฉพาะคดีความผิดตามพระราชบัญญัติว่าด้วยการกระทำความผิดเกี่ยวกับคอมพิวเตอร์ พ.ศ. 2550 ไม่รวมถึงความผิดอื่นที่เป็นคดีพิเศษตามบัญชีท้ายของพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และปัญหาการบังคับใช้มาตรการพิเศษ ที่กฎหมายยังคงมุ่งเน้นดำเนินการได้เฉพาะในกรอบกระบวนการภายในประเทศ ไม่สอดคล้องกับลักษณะของคดีพิเศษที่เป็นองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติ เนื่องจากมีข้อจำกัดเกี่ยวกับวิธีการสืบสวนสอบสวน การประสานงานกับหน่วยงานระหว่างประเทศ และปัญหาการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่รัฐ อาทิ ปัญหาอัตรากำลัง

และเครื่องมือในการปฏิบัติงาน ปัญหาการขาดองค์ความรู้ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการสนับสนุนการปฏิบัติงาน เป็นต้น

สำหรับข้อเสนอแนะแนวทางการกำหนดมาตรการพิเศษตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่ การจัดทำร่างแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. โดยมีหลักการเพื่อแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติมาตรา 27 เกี่ยวกับมาตรการแฝงตัวและการจัดทำเอกสารหลักฐาน การกำหนดเพิ่มเติมอำนาจในการเข้าถึงข้อมูลทางการเงินที่จำเป็นในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ การกำหนดเพิ่มเติมมาตรการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุม การกำหนดเพิ่มเติมมาตรการสะกดรอยด้วยอิเล็กทรอนิกส์และการกำหนดเพิ่มเติมมาตรการกันตัวไว้เป็นพยาน เพื่อให้สอดคล้องกับอนุสัญญาสหประชาชาติเพื่อต่อต้านอาชญากรรมข้ามชาติที่จัดตั้งในลักษณะองค์กร ค.ศ. 2000 และทำให้ประเทศไทยมีมาตรการที่มีประสิทธิภาพในดำเนินการกับอาชญากรรมพิเศษและทำลายองค์กรอาชญากรรม รวมทั้งอาชญากรรมข้ามชาติให้หมดไป โดยร่างกฎหมายดังกล่าวที่ได้จัดทำขึ้นนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการผลักดันร่างกฎหมายเข้าสู่กระบวนการตรากฎหมายต่อไป และหากกฎหมายมีผลใช้บังคับ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องดำเนินการตรากฎหมายลำดับรองซึ่งผู้เขียนได้กำหนดแนวทางการตรากฎหมายลำดับรองไว้ คือ (1) กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ กฎกระทรวงว่าด้วยการจัดทำเอกสารหรือหลักฐาน หรือการแฝงตัวเพื่อสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. กฎกระทรวงว่าด้วยการเคลื่อนย้ายภายใต้การควบคุมเพื่อสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. และกฎกระทรวงว่าด้วยการสะกดรอยด้วยเครื่องมืออิเล็กทรอนิกส์เพื่อสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. (2) กฎหมายลำดับรองที่ออกโดยคณะกรรมการคดีพิเศษ ได้แก่ ประกาศ กคพ. เรื่อง หลักเกณฑ์ วิธีการและเงื่อนไขการกันบุคคลไว้เป็นพยาน พ.ศ. และ (3) การตรากฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. เพื่อจัดตั้ง “กองตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน” เป็นหน่วยงานใหม่ที่มีหน้าที่และรับผิดชอบในการปฏิบัติการตามกฎหมายในเรื่องการดำเนินการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลทางการเงิน

References

- Aree Arayawattanakul. "The Protection of Rights of a Person and the Exercising of Power of a Special Investigation Officers." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2004. [in Thai]
- Chet Khunthiwong. "Special Investigation: The Effective Mechanisms Investigation." Master's thesis, Faculty of Law, Thammasat University, 2006. [in Thai]
- Darun Sotthiphan. "Administration of Criminal Justice." *Public Attorney Journal*, 5, no. 51, 1982. [in Thai]
- Department of Special Investigation. "The Special Case Investigation Act, B.E. 2547." Accessed January 7, 2020. <https://www.dsi.go.th/Files/Laws/พ.ร.บ.การสอบสวนคดีพิเศษฯ%20ฉบับภาษาอังกฤษ.pdf>.
- Nateetorn Meechai. "Legal Problems Concerning the Board of Special Case under the Special Case Investigation Act, B.E. 2547." Master's thesis, Faculty of Law, Dhurakij Pundit University, 2015. [in Thai]
- Natthaphat Yanwaree. "The Special Case Investigation Act, B.E. 2547: A Study of Establishment of the Special Case Investigation Fund." Master's thesis, Faculty of Law Chulalongkorn University, 2014. [in Thai]
- Rungkarn Watcharapreeda. "The United Nations Convention against Transnational Organized Crime." Master's thesis, Faculty of Law Thammasat University, 2004. [in Thai]
- Sermisri Leevanichaiyakul. "Enforcement of Law on Search: A study of the Special Case Investigation Act, B.E. 2547." Master's thesis, Faculty of Law, Chulalongkorn University, 2006. [in Thai]
- Suraphon Traiwet. *Special Case Investigation*. Bangkok: Winyuchon, 2004. [in Thai]
- The United Nations. "Convention against Transnational Organized Crime, A.D. 2000." Accessed May 4, 2020. https://www.unodc.org/documents/middleeastandnorthafrica/organised-crime/UNITED_NATIONS_CONVENTION_AGAINST_TRANSNATIONAL_ORGANIZED_CRIME_AND_THE_PROTOCOLS_THERETO.pdf.

Wanwipa Muangtham. *Unit 11, Investigation and Examination of Cases of Transnational Organized Crimes, Handout of Subject 41719, Criminal Justice Laws Concerning the Control and Suppression of Major Domestic and Transnational Crimes*. Nonthaburi: School of Law, Sukhothai Thammathirat Open University, 2019. [in Thai]

Woraphol Jaratgittigorn. "Special Measures for Obtaining Evidence in Election Offense." Master's thesis, Faculty of Law Chulalongkorn University, 2015. [in Thai]

Yada Rattanaarakkha, and Suphachai Khamkhum. *Commentaries on Laws on Special Case Investigation and Department of Special Investigation (DSI)*. Bangkok: Krung Siam Publishing, 2013. [in Thai]